

УДК 811.163.2:39
ББК 81.2 Бол : 63.5
М-18

БОЛГАРСЬКІ НАРОДНІ НАЗВИ РОСЛИН: ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

МАЛІШ О. В.

Інститут мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України

Статтю присвячено вивченню болгарської народної ботанічної лексики в етнокультурному аспекті. Семантику найменувань рослин досліджено крізь призму народних уявлень, вірувань, традицій. Доведено, що етнолінгвістичні характеристики болгарських флорономів указують на відношення між рослинами та іншими об'єктами, поняттями і явищами етнокультурного рівня. Основну увагу звернено на назви рослин із міфорелігійною (язичницькою та християнською) семантикою, зокрема ті, що вживаються у фольклорних текстах. Наголошено на необхідності комплексного вивчення болгарських найменувань рослин у зв'язку з етнокультурною спадщиною.

Ключові слова: болгарські народні флорономи, міфорелігійна семантика, етнокультурна семантика, мотивація, міфічний персонаж, символ.

The paper provides an analysis of Bulgarian botanical names in the ethno-cultural light. We explore the semantics of the plant names in terms of folk perceptions, beliefs and customs. It is proved that ethno-lingual features of the Bulgarian flora names point to their relations with other ethno-cultural objects, conceptions and phenomena. We pay a particular attention to plant names with mythological and religious semantics (Christian and pagan), including those mentioned in folklore texts. The paper emphasizes the necessity of complex studying Bulgarian flora names relative to the ethno-cultural heritage.

Key words: Bulgarian folk flora names, mythological and religious semantics, ethno-cultural semantics, motivation, mythological character, symbol.

Найменування флори становлять особливий пласт лексики, який відображає певні особливості народної культури, світобачення, вірувань, обрядовості тощо. Чимало слов'янських флорономів асоціюються з ритуалами, які у фольклорних текстах пов'язані з назвами диких рослин і культурних рослин, позначаючи етнокультурну специфіку людської спільноти.

Етнолінгвістичні характеристики болгарських флоронайменувань переплітаються з глибинною семантикою назв рослин, указують на відношення між рослинами та іншими об'єктами, поняттями і явищами етнокультурного рівня.

Аналіз наукової літератури з цього питання виявив недостатню його опрацьованість у сучасній лінгвоболгаристиці. Відомі дослідження болгарських учених-етнографів А. Ілієва [13], М. Мілчевої, Н. Ненова, І. Ніколова, Т. Цанкової [20], Д. Тодорової [23], у яких згадано деякі найменування рослин. Окремі етнолінгвістичні праці із слов'яно-балканістики присвячені дослідженню конкретних болгарських флоронайменувань [22].

Досвід подібних студій мали сербські дослідники М. Белетич [5] та М. Менцей [18], хорватський лінгвіст Д. Брозович [27]. Питання зв'язку ботанічної лексики з народними віруваннями висвітлював український мовознавець М. М. Фещенко [24]. Про найменування флори, які є знаками української етнокультури, згадує у своїй монографії український етнолінгвіст В. В. Жайворонок [11]. Назви рослин в етнокультурному вимірі студіювали російські дослідники С. Ю. Дубровіна [10], В. Б. Колосова [14, 15], А. Б. Мороз [19]. Польські флорономи в етнолінгвістичному аспекті досліджували В. Будзішевська [28], Д. Пекарчик [29] та ін.

Актуальність дослідження зумовлюється недостатністю вивчення етнолінгвістичних характеристик болгарських народних назв рослин, необхідністю встановлення специфіки болгарських флоронайменувань, пов'язаних із культурою, звичаями, традиціями, ритуалами та ін.

Об'єкт дослідження – етнокультурно марковані болгарські назви рослин.

Предмет дослідження – етнолінгвістичні характеристики болгарських народних назв рослин у мотиваційній номінації фольклорних понять.

Мета дослідження – визначити ознаки, що вказують на етнокультурну семантику болгарських народних назв рослин та встановити їхню специфіку.

Матеріалами дослідження послуговували понад 150 болгарських народних флоронімів, виявлених у Болгарському етимологічному словнику в 7-ми томах, монографії Х. Аврамової “Дикорослі рослини на Софійському ринку” (1939), дослідженнях із болгарської етнографії – “Студії над болгарськими обрядами та легендами” М. Арнаудова (1971–1972), “Болгарські народні свята” цього ж автора (1996), “Болгарська міфологія. Енциклопедичний словник” за ред. А. Стойнева (1994), у збірниках фольклорних текстів “Болгарська народна поезія та проза” та ін.

Докладний аналіз мовного матеріалу проводився з урахуванням специфіки формування і функціонування лексико-семантичного поля “назви рослин” у болгарській мові, зокрема флоронімів, які взаємодіють з етнокультурними чинниками.

Велика частина болгарських народних флоронімів виявляється семантично пов'язаною з явищами народної культури, мотивованою відповідними поняттями із царини національних традицій, міфів, повір'їв, забобонів тощо.

За нашими спостереженнями, переважна більшість таких болгарських флоронімів асоціюється з різноманітними міфічними персонажами – як язичницькими, так і християнськими.

Так, назви деяких болгарських фітооб'єктів мають зв'язок з такими міфічними персонажами як *вила*, *самовила* від і.-с. *wēi- “дмухати” [30, т. 1, с. 148], *самодива* від і.-с. *deiwo-s “бог, дух”, *deiwā “богиня” [30, т. 1, с. 384]. За народними уявленнями, це дівчина дивовижної вроди, з довгим густим волоссям [8, с. 114]. Можливо, саме асоціацією з розкішним волоссям умотивована назва *самодивска (самовилска) коса* (аспарагус, *Asparagus tenuifolius* L.) [30, т. 6, с. 466]. Умотивованість флоронімів відповідними артефактами (*вилаина метла, самодивска метла* (аспарагус, *Asparagus tenuifolius* L.), *вилаино сито* (колючник, *Carlina acanthifolia* L.) [30, т. 1, с. 148], викликає одночасно й асоціації з палким темпераментом міфічного персонажа *вила, самодива*, у якого буденний трудовий процес характеризується невпорядкованістю, нетерплячістю, навіть певною агресивністю.

Відомо, що персонаж *самодива* у південнослов'янській міфології має здатність вилікувати смертельно хворого. Ця характеристика актуалізується назвами *самодивски ягоди* (приворотень, *Alchemilla vulgaris* L.) [30, т. 6, с. 467], *самодивско цвete* (еритроній собачий зуб, *Erythronium dens canis* L.) [3, с. 31]: можливо, саме за допомогою цієї рослини оживили юнака Іве у болгарській народній пісні [7, с. 115].

Лікувальні властивості рослин також пов'язували з русалками. “Русальні” (освячені русалками) рослини збирали в “русалчин тиждень” – починаючи з Трійці та до Петрівки. Русалки, за народними уявленнями, могли визначити, чи одужає хворий, чи ні: якщо, прокинувшись після сну, хворий (він мав поспати “русалчину” ніч просто неба), бачив на своєму покривалі зелені бадилки, то в такий спосіб русалки повідомляли йому, що він одужає. Вважалося, що русалка може і вказати недужому на рослину, яка його вилікує [9, с. 8]. До таких болгарських назв рослин належать, зокрема, *русалче, русалска трева, русанлийче* (ясенець білий, *Dictamnus albus* L.) [30, т. 6, с. 350], *русалък* (повитиця європейська, *Cuscuta europaea* L.) [30, т. 6, с. 350] та ін.

На формування болгарської народної ботанічної номенклатури значною мірою вплинули й християнські традиції: народні флорономени можуть походити від найменувань реалій, далеких від канонічного (біблійного) християнства, проте тісно пов'язаних із апокрифічними або фольклорними джерелами. Напр. назва *богородична трева* (звіробій звичайний, *Hypēricum perforatum* L.) [3, с. 100] – боснійські легенди пояснюють аналогічні назви *богородичина трава*, *богородица* [25, с. 209] тим, що червоні плями на листках рослини з'явилися від менструальної крові Богородиці [25, с. 259]. Ми дозволимо собі не погодитися з таким трактуванням мотивації назв звіробою та вважаємо, що це саме кров, яка тече з ран. Пор. укр. *кров святого Івана*, *Хрїстова кров*, рос. *иванова кровь* (звіробій звичайний, *Hypēricum perforatum* L.) [16, с. 258]. На нашу думку, болгарська назва звіробою *богородична трева* пов'язана з криваво-червоним соком рослини, що ототожнюється з кров'ю Божої Матері, яка поранила ноги, йдучи за засудженим Ісусом.

Іноді найменування, що походять від назв релігійних персонажів, пов'язані з часом цвітіння рослини: *богородиче* “назва рослин, що розквітають на свято Богородиці, наприкінці серпня” [30, т. 1, с. 60], зокрема, *богородични свещи* (тирлич ваточниковий, *Gentiana asclepiadea* L.) [30, т. 1, с. 61]. На інші флорономени, що походять від назви *богородица*, вплинув особливий запах рослини: *богородиче*, *богородичен бурен* (щербрушка польова, *Calamintha acinos* Clairv.) [30, т. 1, с. 60], *богородична трева* (щербрушка польова, *Calamintha acinos* Clairv., вощанка мала, *Cerinthē minor* L.) [30, т. 1, с. 61].

Найменування *божигробски цвет* (васильки звичайні, *Ocimum basilicum* L.) пов'язане з Ісусовою смертю: вважається, що васильки вирости на тому місці, де був розп'ятий Христос [6, с. 271]. Можливо, на місці васильків у легендах фігурувала інша рослина з терпким запахом, дещо схожим на церковні пахощі – наприклад, така, що має назву *божигробче* (щербрушка лікарська, *Calamintha officinalis* Moench) [30, т. 1, с. 60]. Ми припускаємо, що одоративні характеристики окремих рослин породжують ланцюг асоціацій: запах рослини > пахощі ладану в церкві > образ релігійного персонажа.

Болгарські флорономени, що походять від лексеми *дявол* (*гявол*) – *гяволско грозде* (паслін солодко-гіркий, *Solanum dulcamara* L.), *дяволска върба* (маслинка вузьколиста, *Eleagnus angustifolia* L.) [30, т. 1, с. 471] – актуалізують уявлення про диявола як жадливу, потворну істоту. Означення *дяволски*, що може пояснюватися як “підступний”, “брехливий”, ілюструє як язичницьку, так і християнську концепцію щодо диявола або чорта. Окрім того, не лише зовнішній вигляд, а й запах може вказувати на негативні характеристики диявола: *дяволско говно/лайно* (ферула смердюча, *Ferula assa* L.) [30, т. 1, с. 471]. Пор. *миризлива върба* “смердюча верба” (маслинка вузьколиста, *Eleagnus angustifolia* L.) [30, т. 1 с. 471].

У цьому контексті варто розглянути болгарську народну назву рослини *дяволска кръв* (драцена канарська, *Dracaena draco* L., відкрита на о-ві Тенеріфе 1402 р.) [30, т. 1 с. 471]. Мотиваційною ознакою цієї флороназви, на нашу думку, став образ диявола, що прийшов на зміну образів кровожерливого дракона (сили Зла), якого, згідно з легендою, переміг слон (сила Добра), і на місці драконової загибелі (кровопролиття) вирости дерева – драцени [26].

Група флорономенів, умотивованих культом матері, пов'язується науковцями як із язичництвом, так і з християнським ушануванням Богородиці. Це такі назви як *мащерица*, *мащерица*, *майчина душица* [30, т. 3, с. 700–701], *матерка* (материнка мала, *Thymus serpyllum* L.) [30, т. 3, с. 684], від псл. **mater-* та болг. *майка*, ст.-болг. *мати*, ймовірно, у значенні “Мати Божя”. Пор. укр. *богородська трава*, рос. *богородицьина трава*, *богородная травка*, *богородицькая трава*, *богородка*, хоча подібні назви можуть бути пов'язані з дохристиянським, панрелігійним культом матері, померлих предків [17, с. 91] (пор. болг. *бабина душица*), та переосмислені християнством. За нашими спостереженнями, у болгарських флоронайменуваннях образ матері може реалізуватися в несподіваних номінаційних характеристиках: у Родопах, наприклад,

назву *майка* “мати, мамка” отримує подвійний колос злакової рослини, а в окремих селах Східної Болгарії – листя тютюну, яке відростає на повторний врожай [30, т. 3, с. 615–616].

Деякі болгарські назви рослин зумовлені культом святих. Наприклад, *петрожилка* (подорожник великий, *Plantago major* L.), *петров кръст* (лілія цибулиноносна, *Lilium bulbiferum* L., лілія лісова, *Lilium martagon* L., вороняче око, *Paris quadrifolia* L.) [30, т. 3, с. 51] – які пов’язані з іменем святого Петра, що, за біблійними Діями святих апостолів, мандрував по світу і зцілював недужих (Дії 3–4, 9) [див. також 17, с. 87–91].

Яскравими прикладами болгарських флорономенів, пов’язаних із назвами ритуалів, є народні найменування маку *неперуда*, *неперуга*, *папаронка*, *папорунка* (мак дикий, *Papaver rhoeas* L.) [3, с. 81]. Деякі дослідники вважають їх запозиченням із нгр. *петероџва* “мак” [30, т. 5, с. 164]. Проте М. Арнаудов переконаний, що грецька лексема є похідною, а первинна – слов’янська. Ми підтримуємо його думку про те, що можна встановити зв’язок цієї назви з поширеним на Балканських землях звичаєм, що також має назву *неперуда* “метелик” – звичай закликання дощу у посуху. Цей звичай популярний і в Румунії (*paparudă*), Греції (*петероџва*), Албанії (*dordolëts perperone*). Болгарські, грецькі, румунські народні пісні оповідають, як метелик літає до Бога, прохаючи, аби послав на землю дощ. Головну роль у цьому дійстві виконує обрана громадою дівчинка-сирота, яку вбирають у старий одяг та обв’язують різними травами й квітами – так, що видно лише її обличчя. *Неперуда*, *неперударка* у супроводі гурту дівчат обходить із піснями всі місцеві подвір’я, де господарі, як правило, поливають учасниць дійства водою з голови до ніг [2, т. 1, с. 175–195].

Крім того, у ритуалах викликання дощу насіння маку може символізувати дощ, який сиплеться з плоду – “хмари” [21, с. 415]. Проте для болгарської народної назви маку *неперуда* можна знайти й інше пояснення, безпосередньо пов’язане з етимологією цієї лексеми. Вважається, що слово походить від **peḡa-ryḡati* “летіти”. Це відображено, зокрема, і в піснях “*Лет летяла неперуда*”, “*Неперуда лята, на Бога се мята*” [2, т. 1, с. 190]. Дівчина *неперуда* вважається за посередника між земним світом, де поля лишились без поливу, й потойбіччям, звідки Бог посилає довгожданий дощ. В. Іванов та В. Топоров пов’язують назву *неперуда* з ім’ям Перуна – **Perunos reper(s)ti* “Перун бризкає” [30, т. 5, с. 164; 12, с. 52].

Аналіз болгарських фольклорних текстів показав, що в обрядовій поезії, ліричних та епічних піснях найменування рослин можуть функціонувати як у прямому, так і переносному значенні. Унаслідок спрощення ритуалу, стирання семантичних зв’язків із міфом флорономени набувають форм застиглих метафор.

Наприклад, *босилек* (васильки справжні, *Ocimum basilicum* L.), *босилко* [31, т. 2, с. 174], *рани бел босильок* [31, т. 2, с. 323], *ранен босиляк* [31, т. 2, с. 372]. У болгарській весільній поезії *босилек* – рослина, яку дівчина сіє (садить) перед тим, як розлучатися зі своєю ріднею. Ми вважаємо, що васильки в цій пісні – уособлення емоційного зв’язку вже заміжньої жінки з її родом, домівкою, особливо – з матір’ю. Адже наречена просить матір поливати васильки – вранці водою (доглядати квіти, посаджені дочкою), ввечері – гіркими сльозами (сумувати за дитиною, яка живе тепер у чужій стороні) [31, т. 2, с. 366, 372].

Із болгарського фольклору відомо, що васильки можуть використовуватися і для весільного вінка, який для нареченої плете старша дружка (*кума*) [31, т. 2, с. 323] або сама молода [31, т. 2, с. 363]. Із квіткою базиліку порівнюється єдина дочка в родині – “*Івано ле мила, єдничка у майка, като стрък босилек*” [31, т. 2, с. 195]. Цікавим є також порівняння з васильками двох братів; дівчина, яку ототожнюють із чебрецем – *чубрица* (*Satureja* L.) [31, т. 2, с. 367]. Масове роздавання василькових квіток під час святкового танку (*хоро*) означає, що скоро планується весілля [31, т. 2, с. 256].

Здравец (герань, *Geranium* L.), *здравко* [31, т. 2, с. 174] – рослина, що насамперед уособлює здоров’я, силу, початок весни, пробудження природи. У календарній поезії *здравец* – жива

істота, яка промовляє до людей про свої переваги над васильками: “Босилко е веднаж в годината, а пък азе – и зиме, и лете” (“Васильки [виростають] раз на рік, а я – [росту] і взимку, і влітку”) [31, т. 2, с. 174].

Герань є символом парубочого залицання: квітка рослини *здравец*, застромлена за вухо, свідчить про те, що дівчина на даний момент не має пари. Парубок, якому ця дівчина подобається, має попросити, щоб подарувала йому цю квітку [31, т. 2, с. 130]. (У інших текстах, навпаки, хлопець обіцяє коханій *две китки теменушки* (*теменуга* – фіалка запашна, *Viola odorata* L.) в обмін на її згоду вийти за нього заміж) [1, с. 71]. В одній із пісень свати, прийшовши до молодої, звертають її увагу на те, що олень їсть герань у неї на подвір'ї: “Елен ти здравец паче”. Проте наречена не журиться: “Я съм го затой садила” (“Я для того його садила”) [31, т. 2, с. 356]. На нашу думку, цвіт герані в болгарських народнопоетичних текстах є символом дівочої честі, а його дарування (знищення) – заручин та шлюбу. Посіяні васильки не сходять, якщо дівчина не може забути першого кохання [33, с. 39].

Ябълка (яблуко, яблуня, *Malus* L.) – символ жіночого начала, цноти. У болгарських колядках знаходимо порівняння доньки з яблуком – “Израсла ми е ябълчица [...], не ми било ябълчица, най ми било малка мома” (“Виросло в мене яблучко, [...] то не яблучко, а маленька дівчинка”) [31, т. 2, с. 155]. Дозріле яблуко символізує дорослішання дівчини, її готовність стати дружиною та матір'ю. Стигли плоди мають або впасти на землю, або ж їх зриває наречений [31, т. 2, с. 152]. Іноді парубок може й украсти яблуко, що означає викрадення нареченої з батьківського дому [31, т. 2, с. 220]. У народних загадках фігурує і назва перезрілого плоду – *дюла* (айва, *Cydonia* L.) “Зряла дюла и презряла” (“Зріла айва й перезріла”) – про чоловіка, який на старість вирішив одружитися [31, т. 2, с. 175].

Фольклорний ланцюжок: *ябълка*, *златна ябълка* – своєрідна ініціація, закономірне завершення юності: життя дівчини починається з того, що виростає дерево – *дърво високо*, далі на ньому розквітають троянди – *бел-червен трендафил*, а потому зав'язуються золоті яблука, що означає час покинути батьківську оселю (відрив плоду від дерева як символ виходу молодої жінки з рідного дому) [31, т. 2, с. 319].

У слов'янському, зокрема болгарському, фольклорі яблуко може не лише уособлювати жіноче начало, а й символізувати взагалі юність, шлюбний вік: в одній із весільних пісень матері сниться дерево, на якому виросло два яблука – *две млади под два венци* (“двоє молодих під вінцями”) [31, т. 2, с. 225–226]. Можливо, у цій пісні “яблуками” названо дочок, а може, мати має на увазі дочку та зятя.

Яблука символізують також зв'язок із потойбічним світом. В одній із пісень Бог дає ангелові кілька яблук, аби почастивав недужу дівчинку. Побачивши, що дочка їсть яблука, батьки заспокоюються і виходять надвір. А тим часом дитина засинає і йде до Бога [33, с. 23].

Найменування *череша*, *чуреша* (*Prunus avium*, черешня) вживається у болгарських народних піснях як символ жіночої вроди. Переважно *череша* – це метафорична назва карих або чорних очей. *Черна чуреша* – звертання до чорноокої дівчини [32, с. 163].

Іноді назви дерев та плодів використовуються як обставинні маркери: герої пісні “Израсло дърво високо” “Виросло дерево високе” спостерігають *вишни череша* “вишні-черешні” та визначають, скільки часу вони провели в дорозі: “Га са за булка тръгнали, (...) вишни череша цъфтяха, га са са с булка върнали, (...) вишни череша зрееха” “Коли поїхали по молоду, [...] вишні-черешні цвіли, коли повернулися з молодою, (...) вишні-черешні дозрівали”). Перед весіллям свати частують молоду черешнями, даючи їй зрозуміти, який довгий і важкий шлях пройшов наречений, аби запропонувати руку й серце [32, с. 164–165].

У болгарській народній поезії фігурують і назви дикорослих дерев. Так, весільні пісні оповідають про фантастичне *дърво високо*, нижні віти якого нахилилися до землі і кидають

тінь через усе море, а верхні – сягають самого неба. Під цим деревом молодий готується до весілля: майстри лаштують зброю для коней, якими він зі сватами поїде до нареченої [32, с. 164].

Отже, болгарські народні назви рослин, які походять від найменувань язичницьких та християнських персонажів чи їхніх атрибутів, від назв свят, ритуалів тощо, свідчать про наявність розгалуженої системи мотиваційних понять, пов'язаних із етнокультурними реаліями. Болгарські флорономени, що вживаються у фольклорних текстах, характеризуються своєю символічністю, співвіднесеністю зі значущими подіями у людському житті, антропоморфною метафоричністю, пов'язаністю з давніми уявленнями, міфами та традиціями. У болгарських назвах рослин найчастіше відображаються зовнішній вигляд, запах рослини, час її цвітіння, функціональні характеристики (лікувальні та отруйні властивості, використання рослини в ритуальних діях тощо).

ЛІТЕРАТУРА

1. Арнаудов М. Болгарски народни празници / М. Арнаудов. – Велико Търново : Сириус, 1996. – 144 с.
2. Арнаудов М. Студии върху българските обреди и легенди : в 2 т. / М. Арнаудов. – София : БАН, 1971. – Т. 1. – 352 с.; 1972. – Т. 2. – 464 с.
3. Аврамова Хр. Дивите растения на Софийския пазар / Хр. Аврамова. – София : Придворна печатница, 1939. – 190 с.
4. Болгарска митология. Енциклопедичен речник / Съст. Анани Стойнев. – София : Издателска група “7М” + “Логис”, 1994. – 400 с.
5. Бјелетић М. Од девет брата крв (фитоними и термини сродства) / М. Бјелетић // Кодови словенских култура. – 1996. – Број 1. – Година 1. – Бильке. – С. 89–101.
6. Виноградова Л. Н. Мифологические представления славян о происхождении растений / Л. М. Виноградова // Славянский и балканский фольклор. – М. : Индрик, 2000. – С. 25–51
7. Георгиева Ив. Болгарска народна митология / Ив. Георгиева. – София : Наука и изкуство, 1983. – 209 с.
8. Георгиева Ив. Трапезата на самодивите / Ив. Георгиева // Болгарска етнология. – 1996. – Кн. 3. – С. 114–118.
9. Даскалов Хр. Празници и обичаи в Тревненско / Хр. Даскалов // Сборник за народни умотворения и народопис. – 1906–1907. – Кн. 22–23. – Дял II. – С. 1–14.
10. Дубровина С. Ю. Кукушкины слезки / С. Ю. Дубровина // Русская речь. – 1990. – № 4. – С. 135–140.
11. Жайворонок В. Українська етнолінгвістика. Нариси / В. В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2007. – 261 с.
12. Иванов В. В. Славянские языковые моделирующие системы / В. В. Иванов, В. Н. Топоров. – М. : Наука, 1965. – 247 с.
13. Илиев А.Т. Растителното царство в народната поезия, обичаите, обредите и поверията на българите / А. Т. Илиев // Сборник за народни умотворения, наука и книжнина. – 1892. – № 7. – С. 371–376.
14. Колосова В. Б. Богородичные травы в русской культуре / В. Б. Колосова // Русская речь. – 2010. – № 4. – С. 98–104.
15. Колосова В. Б. Ивановское зелье / В. Б. Колосова // Проблемы социального и гуманитарного знания : [сб. науч. раб.]. – СПб. : Дмитрий Буланин, 2000. – Вып. 2. – С. 288–302.
16. Колосова В. Б. Цвет как признак, формирующий символический образ растений / В. Б. Колосова // Признаковое пространство культуры. – М. : Индрик, 2002. – С. 254–266.

17. Криничная Н. А. Петров крест – символ рыбацкого счастья / Н. А. Криничная // Русская речь. – 1998. – № 5. – С. 87–91.
18. Менцеј М. Врба – посредник између овог и оног света / М. Менцеј // Кодови словенских култура. – 1996. – Број 1. – Година 1. Билке. – С. 31–35.
19. Мороз А. Б. “Боговы слезы” и “Кукушкины слезки” / А. Б. Мороз // Живая старина. – 1997. – № 1. – С. 33–34.
20. Растителният и животинският свят в традиционната култура на българите. Доклади от X-та Национална конференция на българските етнографи. Стара Загора, 2003 / [редколегия : Р. Попов, Св. Ракшиева, Цв. Бончева]. – София : БАН – Етнографски институт с музей, 2003. – 288 с.
21. Слов’янський світ. Ілюстрований словник-довідник міфологічних уявлень, вірувань, обрядів, легенд та їхніх відлунь у фольклорі і пізніших звичаях українців, братів-слов’ян та інших народів / [упор. О. А. Кононенко]. – К. : Український міжнародний культурний центр, 2008. – 784 с.
22. Судник Т. М. Мак в растительном коде основного мифа / Т. М. Судник, Т. В. Цивьян // Balto – baltanika. Балто-славянские исследования 1980. – М. : Наука, 1981. – С. 300–317.
23. Тодорова Д. Билките в тодоровденската празнична обредност / Д. Тодорова // Етър. Етнологички изследвания. – Габрово : АЕК “Етър”, 2002. – Т. 4. – С. 131–134.
24. Фещенко М. М. 3 легенд про назви рослин / М. М. Фещенко // Українська мова і література в школі. – 1973. – № 3. – С. 76–81.
25. Чакановић В. Речник српских народних веровања о билкама / В. Чакановић. – Београд : Српска академија наука и уметности, 1985. – 347 с.
26. Якубовская И. Драцена – дерево дракона [Электронный ресурс] / И. Якубовская // Gardenia.RU. Цветоводство: Удовольствие и польза. – Режим доступа : http://www.gardenia.ru/pages/dracena_002.htm
27. Brozoviж D. O nazivima majiine duљice u slavenskim dijalektima (a i u slavenskom pjesniљtvu i folkloru) / D. Brozoviж // Македонски јазик. – Скопје, 1982. – XXXII–XXXIII. – S. 51–62.
28. Budziszewska W. Mit a nazwa гоњlin / W. Budziszewska // Poradnik Jkzykowy. – 1972. – Z. 10. – S. 573–576.
29. Piekarczyk D. Kwiaty we wspolczesnym jezykowym obrazie swiata / Dorota Piekarczyk. – Lublin : Wydawnictwo UMCS, 2004. – 240 s.

СПИСОК ЛЕКСИКОГРАФИЧНИХ ДЖЕРЕЛ

30. Български етимологичен речник / Съст. Георгиев В., Гълъбов Ив., Заимов Й. [и др.]. – София : БАН, 1971. – Т. 1–6. – 2002.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

31. Българска народна поезия и проза. – Том 1. Юнашки песни / [Съст. и ред. Л. Богданова]. – София : Български писател, 1981. – 463 с. – Том 2. Обредни песни / [Съст. и ред. Р. Иванова и Т. Живков]. – София : Български писател 1981. – 504 с.
32. Израсло дърво високо. Народни песни / [Записал и редактирал Димитър Н. Осинин]. – София : Български писател, 1950. – 215 с.
33. Сборник за народни умотворения и народопис. – София : БАН, 1994. – Книга LX. – Част 2. – 927 с.

Дата надходження до редакції 30.11.2015